

Baťa versus Olivetti. Dvě firmy, dvě města - jeden cíl?

Klára Eliášová

Zlín jako hlavní sídlo obuvnické společnosti Baťa si s sebou nese aureolu jinakosti již od dvacátých let minulého století, kdy byl v symbióze s výraznějšími úspěchy podniku započat jeho horečný růst. „Moderní průmyslové“¹ či „zvláštní město“² jak byl titulován na stránkách firemních novin, se úzkou provázaností všech svých sfér s rodinným podnikem Baťa vymezovalo od ostatních československých sídel. I v nynější době, po dlouhých letech zkoumání baťovského fenoménu, se v souvislosti s jeho urbanistickým uspořádáním a architekturou často mluví o ojedinělosti či výjimečnosti.

Jsou však tyto termíny oprávněné? Jak si Zlín a jeho unikátnost stojí, porovnáme-li ho s některým z evropských company towns? Podobnou pověst svébytného centra modernistické architektury má v rámci italského odborného diskurzu i Ivrea, drobné podhorské město nacházející se na severu regionu Piemont. Jeho novodobá historie i podoba jsou nesmazatelně spjaty s firmou na výrobu psacích strojů a kalkulaček Olivetti, založenou zde v roce 1908. O něco později než Zlín, v průběhu třicátých a pak hlavně padesátých let, zažívá Ivrea rozsáhlý stavební i kulturní rozkvět, podmíněný objednavatelskou aktivitou šéfa Adriana Olivettiho.

Vzájemná konfrontace obou průmyslových měst jasně ukazuje, že sdílí několik společných charakteristik. Inovátorský duch vlastníků podniků Baťa a Olivetti, inspirace americkými fordovskými vzory a jejich zdařilá aplikace v místních podmínkách, důraz na sebereprezentaci firem nejen pomocí reklamy, spolupráce s velmi schopnými architekty, urbanisty i designéry či snaha vytvořit pro své zaměstnance patřičné zázemí, to vše naznačuje cestu, kterou se Zlín a Ivrea nezávisle na sobě vydaly. Cestu, která měla závodům zajistit co největší prosperitu, ale zároveň umožnit rozvoj moderního průmyslového člověka. Avšak i na to, kde a v čem se jejich pout' rozchází, se pokusí odpovědět tento příspěvek.

1. *Zlín pondělní* V, 1935, č. 23, 11. 6., s. 6.

2. *Zlín* XXII, 1939, č. 24, 16. 6., s. 12.